

Statsministerröstning, finns det?

– En studie om förekomsten av att rösta på ett parti med anledning av att man vill se en viss partiledare som statsminister i Sverige.

Abstract

Huruvida en väljare gillar eller ogillar en partiledare och dess direkta effekt på partival har under lång tid inkluderats i svensk valforskning. Statsvetenskapliga teorier talar dock om att en specifik form av ledarröstning, att rösta på ett parti med anledning av att man vill se en viss partiledare som statsminister förekommer i parlamentariska stater som en följd av en presidentialiseringsprocess. Denna studie undersöker huruvida detta skäl för partival, som kan definieras som ”statsministerröstning”, förekommer bland svenska väljare som röstat på Moderaterna eller Socialdemokraterna i riksdagsvalet 2006.

Valundersökningen 2006 utgör materialet för denna studie som utformats efter en statistisk design. Det analysinstrument som används är regressionsanalys som utförs i programmet Statistical Package for the Social Sciences (SPSS). Resultaten visar att väljares statsministerpreferens har betydelse för partivalet men en distinktion mellan väljargrupper som snarare ”statsministerröstar” kan inte klargöras. Denna form av ledarröstning har också marginellt starkare effekt för svenska väljare som röstar på det tjänstgörande regeringspartiet vid valet 2006.

Nyckelord: *Väljarbeteende, statsminister, ledarröstning, Fredrik Reinfeldt, Göran Persson, regressionsanalys*

Innehållsförteckning

1.	Inledning	6
1.1	Politisk personifiering av parlamentariska stater	6
1.2	Ledarevalueringar och väljarbeteende i Sverige	7
1.3	”Statsministerröstning”, en form av ledarröstning	8
1.4	Riksdagsvalet 2006	9
1.5	Syfte	10
1.6	Problemformulering	10
1.7	Avgränsningar	10
1.8	Disposition	11
2.	Teori	12
2.1	Presidentialisering och regimer	12
2.2	När presidentialiseras en demokrati?	13
2.3	Den rationella väljaren	13
2.4	Hur ska en statsminister vara?	13
2.5	En distinktion mellan väljargrupper	14
3.	Material & Metod	16
3.1	Val av material	16
3.2	Val av metod	16
3.2.1	Regressionsmodell	17
3.2.2	Tillvägagångssätt & Kriterier för slutsatsdragning	19
3.2.2.1	Steg 1 – hypotes 1 & 2	19
3.2.2.2	Steg 2 – hypotes 3	20
3.2.2.3	Steg 3 – hypotes 4 & 5	20
3.2.3	Operationaliseringar & Kodning	21
3.2.3.1	De oberoende variablerna	21
3.2.3.2	De beroende variablerna	21
3.2.3.3	Komponentvariablerna	22
3.2.3.4	Väljargrupp: kön, ålder & utbildning	22

4.	Resultat & Diskussion	24
4.1	Väljare röstar på det bästa statsministeralternativet	24
4.2	Väljares egen bild av hur en statsminister ska vara	29
4.3	”Statsministerröstning” och väljargrupper	31
4.4	Resultatvaliditet	35
5.	Slutsats	37
5.1	Förekommer ”statsministerröstning” i Sverige?	37
5.2	Framtida forskning	37
6.	Referenser	39
6.1	Litteratur	39
6.2	Artiklar	40
6.3	Elektroniska källor	41
6.4	Undersökningar	41
7.	Bilagor	42

Figur & Tabellförteckning

Figurer

Figur 1 – Presidentialisering & regimer	12
Figur 2 – Översiktlig regressionsmodell	18

Tabeller

Tabell 1 – Effekten av partiledarevalueringar av Fredrik Reinfeldt på sannolikheten att rösta på Moderaterna med kontroller för statsministerpreferens och partiledaregenskaper	27
Tabell 2 – Effekten av partiledarevalueringar av Göran Persson på sannolikheten att rösta på Socialdemokraterna med kontroller för statsministerpreferens och partiledaregenskaper	28
Tabell 3 – Effekten av partiledarevalueringar av Fredrik Reinfeldt på sannolikheten att rösta på Moderaterna med kontroller för statsministerpreferens och partiledaregenskaper bland väljare med olika kön, ålder och utbildning	33
Tabell 4 – Effekten av partiledarevalueringar av Göran Persson på sannolikheten att rösta på Socialdemokraterna med kontroller för statsministerpreferens och partiledaregenskaper bland väljare med olika kön, ålder och utbildning	34

1. Inledning

1.1 Politisk personifiering av parlamentariska stater

Allmänna vals karaktär och resultat beror till stor del på hur politikerna har konkurrerat om rösterna samt vad som har motiverat väljarna att lägga sin röst på ett visst parti¹. Forskare har under senare år börjat tala om en politisk personifiering (engelska: *personalization*)², då man menar att partiledare i parlamentariska stater har hamnat mer i fokus och därmed blivit så viktiga för väljarna att deras partival påverkas av detta. Att tala om denna personifikation som ett nytt synsätt inom statsvetenskap och väljarbeteende vore dock felaktigt även om fokus på det politiska ledarskapets roll kan ses som modernt. Äldre teoretiker såsom Max Weber och Joseph Shumpeter beskrev nämligen redan under början av 1900-talet demokrati utifrån en ledarskapsmodell där röstberättigade väljer vem som ska styra staten.³

Huruvida en politisk personifiering ägt rum råder det delade meningar om. Televisionens uppkomst och utveckling tillhör de argument som talar för att parlamentariska statskick har blivit mer fokuserade kring partiledarna, som är allt mer centrala i partipolitiska kampanjer. Detta påverkar i sin tur väljarna och deras beteende⁴. Samtidigt åsyftar andra forskare att väljarnas omdömen om politiker, såkallade ledarevalueringar, enbart är relevanta för väljarbeteende i stater som tillämpar presidentialism. Man menar att det nästan aldrig förekommer direkta val till regeringschefsposten i parlamentariska stater och att det ofta är flera partier som konkurrerar om väljarnas uppmärksamhet och röster, till skillnad från två presidentkandidater och därmed två partier⁵. Traditionellt beskrivs också parlamentariska val som en tävling mellan politiska partier som representerar olika motsatsgrupper i samhället, exempelvis arbetarklass mot överklass och protestantism mot katolicism⁶.

Statsvetaren Lauri Karvonen urskiljer tre distinktioner av empiriska studier gällande en eventuell personifiering av parlamentariska stater. Den första kategorin berör politisk personifiering som ett väsentligt fenomen, där man menar att denna företeelse påverkar ett

---

¹ Curtice, J. & Holmberg, S. 2005:235

² Karvonen, L. 2007:1

³ Holmberg, S. 2000:108

⁴ Curtice, J. & Hunjan, S. 2006:3

⁵ Huber, S. 2006:5

⁶ Mughan, A. 2006:1

flertal politiska processer⁷. Här avses att politiska ledare får större självbestämmanderätt i det politiska beslutsfattandet och att detta kan leda till att institutionella förändringar efterfrågas, i kombination med att legitimiteten för parlamentet försvagas⁸. En andra kategori av studier visar partiledareffekter och dess betydelse för väljarbeteende. Enligt Karvonen är detta den kategori som fått mest uppmärksamhet inom forskningen, då väljares partiledarevalueringars effekt på väljarbeteende klargjorts i många länder. Den tredje och sista indelningsgruppen ser till en presidentialisering (engelska: *presidentialization*) av parlamentariska stater. Här menar man att regeringschefen fått en allt mer framträdande roll,⁹ att valprocessen har blivit mer ledarcentrerad och att detta påverkar röstberättigades väljarbeteende¹⁰. Det är denna tredje kategori av begreppet politisk personifiering, det vill säga politisk presidentialisering, som denna uppsats fokuserar på.

1.2 Ledarevalueringar och väljarbeteende i Sverige

I Sverige har man under många år inkluderat ledarevalueringar och dess effekt på väljarbeteende i valforskningen. Likväl har man enbart undersökt partiledarevalueringar och dess direkta effekt på röstberättigades partival. Resultaten visar att väljares omdömen av partiledare, huruvida man gillar alternativt ogillar dem, har begränsad effekt på sannolikheten att rösta på det parti som partiledaren representerar. Istället beskrivs den svenska väljarkåren som åsiktsröstare, vaneröstare och klassröstare snarare än ledarröstare¹¹. Men även om partiledareffekter är begränsade inom svenskt väljarbeteende är effekten ändå betydlig i viss mån då det finns ett samband mellan vad väljarna tycker om politiska ledare och hur de väljer att rösta. Det finns således ett inbördes förhållande mellan att ju mer en väljare gillar/ogillar ett parti, desto mer gillar/ogillar också denna väljare partiledaren för partiet. Det handlar alltså inte bara om huruvida en partiledare som person framstår inneha vissa egenskaper såsom pålitlig, inspirerande eller kunnig för att en väljare ska tycka om en politiker, statsmannens politiska ställning borde även stämma överens med väljarens.

I ett internationellt perspektiv kan svenska ledarevalueringars lilla effekt på väljarbeteende delvis ses som en konsekvens av Sveriges statskick och valsysteem. Empirin påvisar nämligen att stater som tillämpar parlamentarism har svagare partiledareffekter på väljarbeteende i

---

⁷ Karvonen, L. 2007:5

⁸ McAllister, I. 2007:584

⁹ Karvonen, L. 2007:7

¹⁰ Poguntke, T & Webb, P. 2005:10

¹¹ Holmberg, S. 2008:104

jämförelse med presidentialism¹². Dessutom menar man att ledareffekter har starkare samband med väljares partival i stater med majoritärt valsystem än i länder med proportionellt valsystem¹³. Detta kan kopplas samman med att valsystem som bygger på enmansvalkretsar till viss del liknar ett presidentval. Partierna tar fram kandidater som alla tämpas om en enda plats i parlamentet och den politiker som får flest röster vinner. Internationellt sätt kan man inte heller se någon trend i att ledarröstning blir allt vanligare i västerländska demokratier med parlamentariska system. Sverige tillhör ett undantag där partiledareffekten på valresultatet har ökat sedan 1980-talet¹⁴.

1.3 ”Statsministerröstning”, en form av ledarröstning

Empiriska studier angående en presidentialisering av parlamentariska stater utgår till stor del ifrån stater som tillämpar majoritära valsystem. Enligt teorin är det emellertid inte betingat att parlamentariska stater med proportionella valsystem, såsom Sverige, inte kan genomgå en politisk presidentialisering (vilket beskrivs närmare i teoridelen av denna uppsats).¹⁵ Denna typ av politisk förändring innefattar tre omställningar som alla relateras till varandra; en exekutiv omställning, partiförändring och en ny fas av väljarbeteende. Till den exekutiva delen hör att politiska ledare blir mer oberoende av staten och att partiet som politikern förespråkar kan låta ledaren ”få som de vill” så länge han/hon får väljare att rösta på partiet i de allmänna valen. Förändringen av partier involverar ett skift från att partiet som helhet innehar makt, till att partiledaren får fördel av denna. Man menar att den dominerande kollektiva makten som ett parti innehar blir till en autonomi för ledarskapet. Den tredje delen om väljarbeteende omfattar att valprocesserna är ledarcentrerade snarare än particentrerade, vilket visar sig dels i partiets valkampanjer men också i medierapportering som centreras runt partiledarna snarare än partierna. Till följd av detta påverkas också ledareffekters betydelse för väljarbeteendet inom staten.¹⁶

I en presidentialiserad stat kan en annan form av ledarröstning än den partiledareffekt som man i Sverige under lång tid bedrivit forskning kring, lyftas fram. I litteraturen talar man om att det kan förekomma väljarbeteende i form av att man röstar på den partiledare man helst

---

¹² Curtice, J & Hunjan, S 2009:9

¹³ Curtice, J. & Holmberg, S. 2005:240

¹⁴ Holmberg, S. & Oscarsson H. (Forthcoming)

¹⁵ Poguntke, T & Webb, P 2005:6

¹⁶ Poguntke, T & Webb; P 2005:8-11

vill se som regeringschef¹⁷. Detta skulle kunna definieras som ”statsministerröstning”, det vill säga att rösta på ett parti med anledning av att man vill se en viss politiker som statsminister. I empirin finns inte något stöd för att denna form av ledarevaluering har lika stor betydelse för väljarbeteende i parlamentariska val som de har i presidentval. Dock påpekar man att när två partier dominerar väljarlandskapet är ledarröstning, i form av att rösta på det parti som väljaren anser har bäst statsministerkandidat, vanligare.¹⁸

1.4 Riksdagsvalet 2006

Det svenska partisystemet har under de senaste decennierna förändrats och sedan 1994 har riksdagen bestått av sju partier, uppdelade som två block. Till det ena grupperingen hör Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet (som före valet 2006 mer ska ses som en associerad medlem av vänsterblocket) och det andra blocket med en mer borgerlig politisk agenda hör Moderaterna, Folkpartiet, Centern och Kristdemokraterna.¹⁹

Inför Sveriges senaste riksdagsval år 2006 valde de fyra partierna inom högerblocket att skapa ett formellt programsamarbete, kallat Allians för Sverige. I en debattartikel i Dagens Nyheter den 30 augusti 2004 motiverade partiledarna för Moderaterna, Folkpartiet, Centerpartiet och Kristdemokraterna samarbetet på följande vis: ”Vi gör det efter att under en längre tid ha märkt en ökad trötthet i synen på den socialdemokratiska regeringen. En befolkning som gör sig redo att byta regering börjar söka efter alternativet. Vi vill vinna deras förtroende”²⁰. Allians för Sverige innehöll ett färdigt regeringsalternativ med Fredrik Reinfeldt, partiledare för Sveriges näst största parti Moderaterna, som statsministerkandidat. Han talade aldrig högt om denna kandidatur men ansåg att det var ”naturligt att det största partiet får tillsätta posten”²¹ samtidigt som medierna belyste honom som en given statsminister i en eventuell alliansregering. Reinfeldt var direkt utmanare till dåvarande statsminister Göran Persson från det största partiet Socialdemokraterna. Persson hade inför valet varit statsminister i 10 år och under mandatperioden 2002-2006 ledde han arbetet i en minoritetsregering som Vänsterpartiet och Miljöpartiet var stödpartier till.

---

¹⁷ Curtice, J & Hunjan, S 2009:3

¹⁸ Curtice, J & Hunjan, S 2009:12

¹⁹ Aylott, N 2005:182

²⁰ Allians för Sverige – Valet 2006

²¹ Helsingborgs Dagblad 2004

Riksdagsvalet 2006 kan ses som ett sällsynt bra fall att testa huruvida svenska väljare tenderar att rösta på ett parti med anledning av att de vill se en viss partiledare som statsminister. Alliansens skapande medförde vad man kan kalla given statsministerkandidat, Reinfeldt, som övriga fyra högerblockspartier (även om det inte var uttalat) ställde sig bakom. Dessutom hade Persson varit statsminister under en längre tid och meddelat att han personligen ville gå till val ännu en gång som ledare för Socialdemokraterna och bilda en ny regering. Det fanns med andra ord två givna potentiella framtida statsministrar, som övriga partiledare inte kunde mäta sig med. Valutgången resulterade också i att Socialdemokraterna fick 130 riksdagsmandat och Moderaterna 97 (samtliga andra fem partier fick mellan 29 och 19 platser) vilket betyder att dessa två partier dominerade väljarlandskapet och därmed borde förekomsten av ”statsministerröstning” enligt teorin troligen vara befintlig.

1.5 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka om en specifik form av ledarröstning, än den partiledareffekt som i Sverige har kartlagts, förekommer. Avsikten är således att undersöka huruvida det finns väljare som vid det svenska riksdagsvalet 2006 röstade på ett specifikt parti, med anledning av att de ville se en viss partiledare som statsminister.

1.6 Problemformulering

- Förekommer en form av ledarröstning i Sverige, att väljare tenderar att rösta på det parti de anser har bäst statsministerkandidat?

1.7 Avgränsningar

Uppsatsen är en fallstudie av Sveriges senaste riksdagsval år 2006 och teorin om politisk presidentialiserings inverkan på väljarbeteende kommer att testas. Studien ser till ledarevalueringar av partiledarna för Sveriges två största partier och dess inverkan på huruvida röstberättigade väljer att rösta på respektive parti. Således är studien avgränsad till Fredrik Reinfeldt för Moderaterna och Göran Persson för Socialdemokraterna. Undersökningen avser inte kontrollera inte för andra skäl till partival än väljares omdömen av partiledare.

1.8 Disposition

Studien är indelad i fem delar. I det inledande avsnittet beskrivs denna studies utgångspunkt, syfte och problemformulering. I den andra delen framställs teorin om presidentialiseringens inverkan på väljarbeteende och vilka hypoteser som kan kartläggas. I Material & Metod beskrivs vilket material som använts i denna studie samt hur teorin testas på svenskt väljarbeteende i form av en statistisk analys. Denna del följs av ett resultatavsnitt där resultaten av analysen skildras och kopplas till teorin. Det avslutande kapitlet innehåller en slutsats där resultaten sammanfattas och ett ramverk för framtida forskning beskrivs.

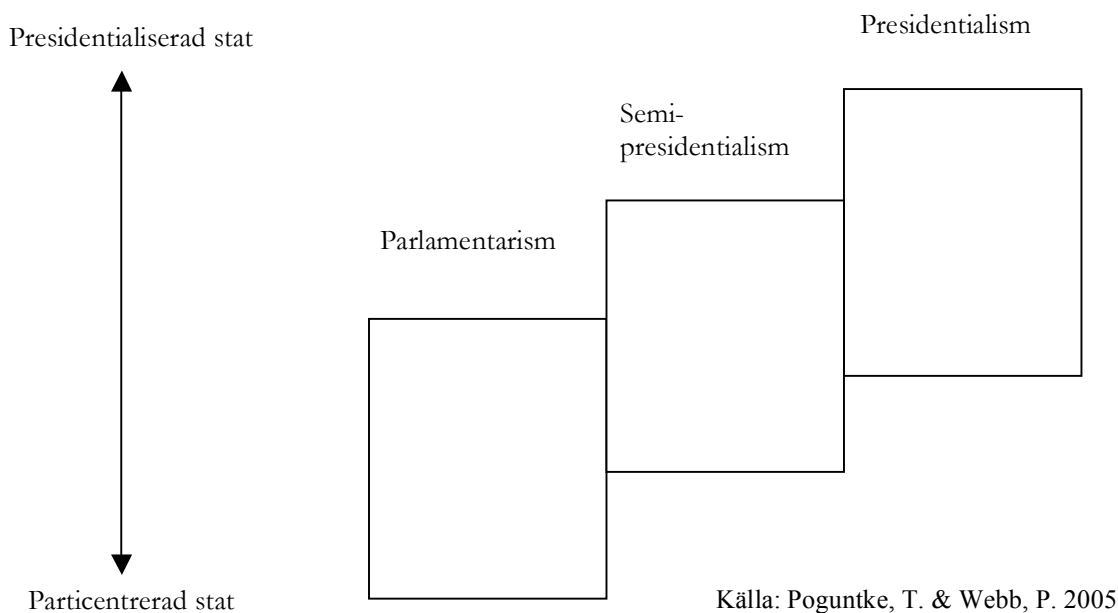
2. Teori

2.1 Presidentialisering och regimer

Presidentialisering ska ses som en utveckling där dels det politiska ledarskapet får mer maktresurser, och dels att politiska ledare blir allt mer centrala i valproceduren vilket förändrar väljarbeteendet till att handla mer om politiker än om politik. Teorin utgår ifrån att alla stater kan vara presidentialiserade oavsett regim, men att enbart stater där regeringschefens makt är självständig från parlamentet kan uppnå denna förändring till fullo. Man ser utvecklingen som en gradskala och ett parlamentariskt statskick kan vara mer eller mindre presidentialiserad, på samma vis som en presidentialism kan vara så. Skillnaden mellan olika regimer är att de inte alla kan uppnå samma grad av presidentialisering.²² Figur 1 nedan visar hur olika regimer kan uppnå olika grad av denna process.

2.1. Figur 1 – Presidentialisering och regimer

Kommentar: Figuren visar huruvida olika regimer kan uppnå olika grad av presidentialisering och därmed också ledarcentrerade valprocesser och väljarbeteende. Den lodräta axeln är grad av presidentialisering och staplarna i den horisontella dimensionen ser till olika regimer: parlamentarism, semi-presidentialism och presidentialism. Höjden på staplarna visar hur hög grad av presidentialisering regimen kan uppnå.

---

²² Poguntke, T. & Webb, P. 2005:6

2.2 När presidentialiseras en demokrati?

Att väljarbeteende övergår till att handla mer om personer än partier ska ses som en del av en presidentialisering av staten. Argumentationen till att denna process tar fart utgår ifrån televisionens ökade användning när det kommer till politisk information²³. Mediabevakning kan påverka hur väljare ser på politik, och politikerna kan marknadsföra sig på ett visst vis genom media. Televisionens uppkomst och utveckling kan dock inte ensamt förklara hur väljarbeteende övergår till att personer blivit viktigare än partier, det är i själva verket en komplex process som ser olika ut i olika länder²⁴. I teorin påpekas dock att när väljare inte i någon större utsträckning identifierar sig med ett parti eller en ideologi, och när de sociala länkarna såsom religion och klass mellan väljare och partier minskar, kan den politiska ledarens roll intensifieras till att mobilisera väljare, och därmed ökar antalet ledarröstare²⁵.

2.3 Den rationella väljaren

”Statsministerröstning” grundar sig i människosynen på den rationella väljaren. Väljaren är inom detta teoretiska ramverk en individ som vid val alltid kan välja mellan olika alternativ (individer/partier) då man konfronteras med detta. Likväl kan väljaren rangordna alternativen på ett vis som gör det lättare att bestämma sig för hur man vill rösta. Rangordningen kan göras både efter de alternativ man tycker mer och mest om eller de man tycker mindre och minst om. Väljaren röstar sedan alltid på det alternativ som man rankar som högst.²⁶

Följande hypotes kan ur denna del av teorin fastställas:

- **Hypotes 1:** *Väljare röstar på det parti vars partiledare är den bästa potentiella statsministern.*

2.4 Hur ska en statsminister vara?

I begreppet ledarevalueringar finns två perspektiv av effekter på väljarbeteende; direkta och indirekta effekter av att en politisk ledare influerar väljare till att rösta på dennes parti. De direkta effekterna utgör vad politikern ifråga är, det vill säga vilka egenskaper han/hon innehar, hur han/hon framträder som politiker samt hur han/hon beter sig. Till de indirekta effekterna av huruvida en väljare gillar/ogillar en viss politiker hör istället vad politikern

---

²³ Bean, C. & Mughan, A. 1989:1165

²⁴ McAllister, I. 2007:572

²⁵ McAllister, I. 2007:582

²⁶ Curtice, J. 2004:21-22

ifråga gör. Som väljare ser man då till hur politikern arbetar inom partiet alternativt eventuell regering när det individuella omdömet om personen ifråga skapas.²⁷

I teorin om presidentialisering urskiljs inga särskilda egenskaper som en statsministerkandidat bör ha för att dra till sig väljare. Varje röstberättigad har en personlig bild av hur man tycker att en statsminister bör vara och också vilka egenskaper som är viktigare än andra.²⁸ Således kan man inte urskilja några särskilda karaktärsdrag som har direkta effekter av ledarevalueringar till att rösta på ett specifikt parti. Dock förekommer indirekta effekter i form av att en sittande statsminister utvärderas på ett annat vis än en utmanare. Statsministerkandidaternas kvalitéer angående huruvida effektiv han/hon är som politiker i sitt arbete, är nämligen väsentliga för att väljare ska anse att en viss politiker är det bästa alternativet för regeringsposten²⁹. En sittande statsminister har haft större möjligheter till att tydliggöra hur effektivt han/hon kan leda en regering och representera sitt land och därmed har denna politiker fördelar när det kommer till ”statsministerröstning”.

Utifrån denna del av teorin kan följande hypoteser föreskrivas:

- **Hypotes 2:** *En sittande statsminister har fördel i att väljaren vill se denna som regeringschef, än en utmanande statsministerkandidat.*
- **Hypotes 3:** *Varje väljare har en egen bild av hur en statsminister ska vara. Därmed ökar inte sannolikheten att väljaren röstar på ett parti med anledning av att politikern besitter särskilda egenskaper.*

2.5 En distinktion mellan väljargrupper

Även om en stat presidentialiseras, börjar inte alla väljare ”över en natt” se till personer snarare än partier när de går till valurnan. Som redan nämnt är presidentialiseringen en process där ett flertal faktorer utvecklas till att bli mer ledarcentrerade. Sett till väljarbeteende är det inte alla väljare som utgår ifrån vem man bäst anser som statsminister när man röstar. I litteraturen finner man att större delen av väljarkåren i parlamentariska stater ”fortsätter” att se till partier men att ledarröstningen ökar när staten presidentialiseras³⁰. Vid försök att urskilja vilka väljargrupper som ledarröstar är utbildningsnivå den huvudsakliga skillnaden

---

²⁷ Van Holsteyn, J. & Andeweg, R. 2009:5

²⁸ Bean, C. & Mughan, A. 1989:1174

²⁹ Bean, C. & Mughan, A. 1989:1175-1176

³⁰ Van Holsteyn, J. & Andeweg, R. 2009:19

mellan väljare som ser till person före parti³¹. Vissa menar att ju lägre utbildad en väljare är, desto tyngre väger politiker som personer än ideologisk alternativt partiidentifikation. Andra antyder att ju mer högutbildad en väljare är desto mer pessimistisk är denne till vallöften och väljer mer efter politikernas personliga kompetens. Huruvida en väljare är man eller kvinna samt ung eller gammal har ingen betydande inverkan på att väljaren ser till person istället för parti³².

Följande hypoteser kan ur denna del av teorin fastställas:

- **Hypotes 4:** *Väljares kön och ålder leder inte till någon ökad benägenhet att rösta på ett parti med anledning av en viss statsministerkandidat.*
- **Hypotes 5:** *Utbildningsnivåer hos väljare har betydelse för huruvida man röstar på ett parti med anledning av att man vill se en viss politiker som statsminister eller ej.*

---

³¹ Van Holsteyn, J. & Andeweg, R. 2009:20-21

³² Van Holsteyn, J. & Andeweg, R. 2009:20-21

3. Material & Metod

3.1 Val av material

Statsvetenskapliga Institutionen vid Göteborgs Universitet har tillsammans med Statistiska Centralbyrån sedan sent 1950-tal genomfört valundersökningar i anslutning till alla riksdagsval³³. Det finns således stora mängder data om hur människor tänker inför och efter riksdagsvalet, samt hur de väljer att lägga sin röst. I valundersökningen som genomfördes 2006 finns ett flertal frågor gällande väljares omdömen om Persson och Reinfeldt samt huruvida man som väljare vill se någon av dessa som statsminister. Mot denna bakgrund är Valundersökningen 2006 optimalt som material för min studie.

Valundersökningarna är genomförda som besöksintervjuer i olika omgångar, där ungefär hälften av individerna intervjuas innan valet och hälften efter att valet har ägt rum³⁴. De som intervjuas före valdagen får även fylla i en kort enkät efter att riksdagsvalet har fullföljts och ange sitt partival samt vid vilken tidpunkt de bestämde sig hur de skulle rösta. Urvalet för valundersökningar är ett såkallat obundet slumpmässigt urval, där alla röstberättigade svenskar har lika stor sannolikhet till att få vara med i undersökningen som består av mellan 3000-4000 personer³⁵.

3.2 Val av metod

Då denna studies syfte är att redogöra för huruvida ”statsministerröstning” som en form av ledarröstning förekommer i Sverige, är röstberättigade svenskar min population. Då det uppskattningsvis fanns 6,8 miljoner svenskar med rätt att rösta i riksdagsvalet 2006³⁶ är det önskvärt att ha med så många analysenheter som möjligt i undersökningen. De uppgifter som kommer att användas från Valundersökningen 2006 ger möjlighet till att ha många analysenheter och därmed utformas denna studie utifrån en statistisk design. Det analysinstrument som används är regressionsanalys, med anledning av att denna metod på ett effektivt sätt kartlägger och förklarar förändringen på den beroende variabeln, utifrån en eller

---

³³ Statistiska Centralbyrån – Allmänna val, valundersökningen

³⁴ Statistiska Centralbyrån – Fakta om valundersökningen

³⁵ Statistiska Centralbyrån – Fakta om valundersökningen

³⁶ Valmyndigheten

flera oberoende variabler³⁷. Regressionsanalyserna genomförs i statistikdataprogrammet Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) och utförs som OLS-regressioner³⁸.

I regressionerna beskrivs sambandet mellan den oberoende och beroende variabeln genom ett intercept (a), en regressionskoefficient (b), determinationskoefficienten (R^2) och *statistisk signifikans*. Interceptet (a) anger linjens läge utifrån det taltecken den beroende variabeln har när alla de oberoende variablerna har värdet 0³⁹. Regressionskoefficienten (b) beskriver i ett värde hur mycket den beroende variabeln ändras när den oberoende variabeln ökar med en enhet⁴⁰. Variationen i den beroende variabeln beskrivs sedan genom determinationskoefficienten (R^2) och detta värde visar hur stor del av analysenheterens variation i de beroende variablerna som kan förklaras utifrån den oberoende⁴¹. Den *statistiska signifikansen* visar huruvida man kan bedöma sambandet mellan variablerna som befintligt i populationen som helhet, det vill säga alla svenska väljare och inte bara analysenheter⁴². Man utgår då från en säkerhetsnivå som i denna studie är 95 procent, det är det värde på säkerhetsnivå som är vanligast inom samhällsvetenskapen⁴³. I de regressionerna som inkluderar alla variabler från modellen (se Regressionsmodell) mäts även effekten av multikollineariteten, som visar hur hög samvariationen är mellan de oberoende variablerna, med hjälp av måttet *VIF* (Variance Inflation Factor).

3.2.1 Regressionsmodell

Den statistiska analysen genomförs utifrån en regressionsmodell som används i 10 olika former, till att studera dels Reinfeldt och Moderaterna, och dels Persson och Socialdemokraterna. För att kunna jämföra de statistiska sambanden i de olika modellformerna med varandra, kommer de respondenter som svarat på samtliga frågor som modellerna operationaliserats igenom (läs mer under ”Operationaliseringar & kodning”) att användas som analysenheter. Således innehåller samtliga regressioner med Reinfeldt/Moderaterna 565 analysenheter och regressionerna med Persson/Socialdemokraterna 638 analysenheter.

---

³⁷ Körner, S., & Wahlgren, L., 2009:169-170

³⁸ Regressionerna som utförs i steg 1 & 2 (se Tillvägagångssätt & Kriterier för slutsatsdragning) har även genomförts med binär logistisk regression och resultaten är likvärdiga.

³⁹ Teorell, J. & Svensson, T. 2007:167

⁴⁰ Körner, S & Wahlgren, L, 2005:71

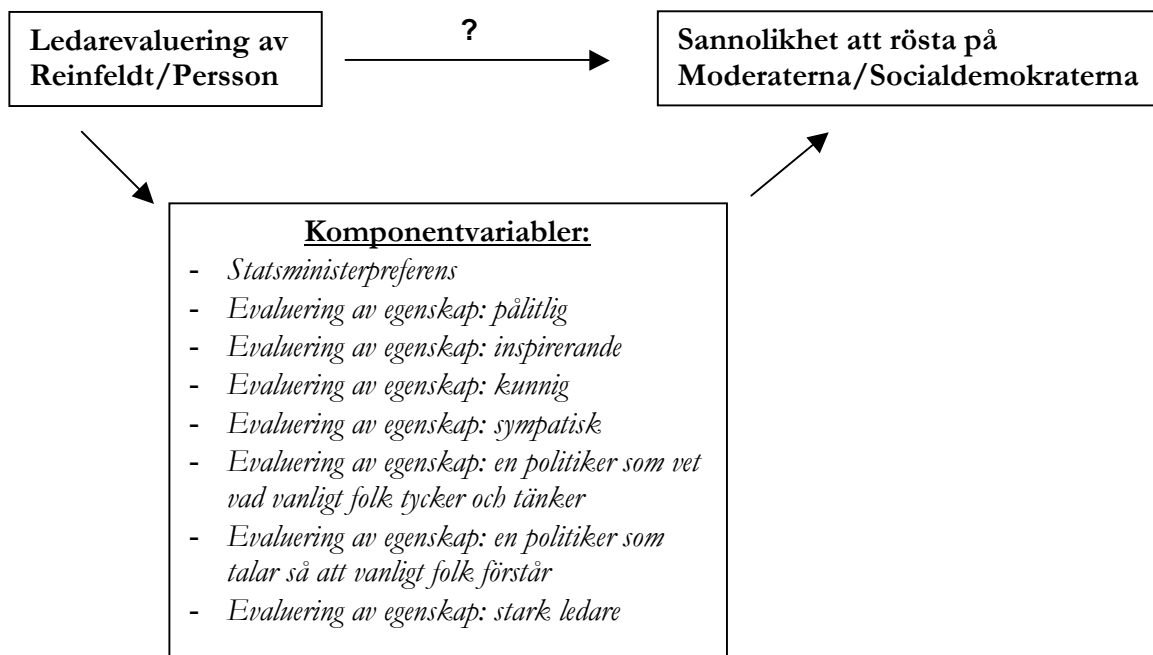
⁴¹ Wahlgren, L 2009:126

⁴² Teorell, J. & Svensson, T. 2007:213

⁴³ Esaiasson, P. m.fl. 2007:206

Samtliga 10 modellformer består av ett fokalsamband, som skattas i varje modell och ger analytisk fokus. Fokalsambandet är att väljares omdömen av Reinfeldt/Persson påverkar troligheten att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna. Således är ledarevalueringar den oberoende variabeln och sannolikhet att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna den beroende variabeln. För att testa teorin om förekomsten av ”statsministerröstning”, utifrån de hypoteser som tidigare beskrivits, inkluderar nio av de tio regressionsmodellformerna så kallade komponentvariabler. Komponentvariablerna ska ses som beståndsdelar av den oberoende variabeln. Totalt kommer åtta komponentvariabler att förekomma i regressionsmodellerna; väljares preferens av Reinfeldt/Persson som statsminister (om man vill alternativt inte vill se respektive som statsminister) samt evalueringar av respektive politiker utifrån sju egenskaper. Dessa egenskaper är: att vara pålitlig, att vara inspirerande, att vara kunnig, att vara sympatisk, att veta vad vanligt folk tycker och tänker, att tala så att vanligt folk förstår samt att vara en stark ledare. En figur över den översiktliga regressionsmodellen visas nedan

3.2.1. Figur 2 – Översiktlig regressionsmodell

Kommentar: Figuren illustrerar denna studies översiktliga regressionsmodell som används för att testa teorin om ”statsministerröstning” i Sverige. Ledarevalueringars effekt på sannolikheten att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna utgör fokalsambandet som inkluderas i alla 10 modellformer. I modellen inkluderas även åtta komponentvariabler; statsministerpreferens samt evalueringar av egenskaperna: pålitlig, inspirerande, kunnig, sympatisk, en politiker som vet vad vanligt folk tycker och tänker, en politiker som talar så att vanligt folk förstår och stark ledare.

I den första modellen kommer sambandet mellan ledarevalueringar och sannolikhet att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna att kartläggas. Dels kommer en regressionsanalys utifrån denna modell utföras på Reinfeldt och Moderaterna samt en på Persson och Socialdemokraterna. I regressionsmodell 2 kommer statsministerpreferens inkluderas som komponentvariabel och denna komponent utgör kärnpunkten i denna statistiska analys. Sambandet mellan ledarevaluering och sannolikhet att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna under kontroll för huruvida svenska väljare vill se denna politiker som statsminister kommer då att redogöras och kunna jämföras med sambandet som klargörs i modell 1. I modell 3-9 kommer sedan egenskapskomponenter inkluderas en i taget för att beskriva sambandet mellan min oberoende och beroende variabel med en särskild egenskap inkluderad som komponent. I modell 3 inkluderas Reinfeldts/Perssons egenskap att vara pålitlig, i modell 4 egenskap att vara inspirerande, i modell 5 egenskap att vara kunnig, i modell 6 egenskap att vara sympatisk, i modell 7 egenskap att veta vad vanligt folk tycker och tänker, i modell 8 egenskap att tala så att vanligt folk förstår, och i modell 9 egenskap att vara en stark ledare. Den slutliga regressionsmodellens form innehåller sedan inte bara en komponentvariabel utan alla åtta på samma gång. För figurer över samtliga regressionsmodellens former se Bilagor.

Anledningen till att modell 2 till och med 9 innehåller en komponentvariabel i taget medan regressionsmodell 10 inkluderar alla komponenter, är för att få fram hur varje komponentvariabel påverkar det ursprungliga sambandet mellan min oberoende och beroende variabel, och sedan se hur sambandet ser ut om alla komponentvariabler inkluderas.

3.2.2 Tillvägagångssätt & Kriterier för slutsatsdragning

För att testa teorin om förekomsten av ”statsministerröstning” som en form av ledarröstning i Sverige kommer den statistiska analysen att utföras i tre steg. I varje steg prövas en eller flera av de tidigare nämnda hypoteserna. Totalt kommer 80 regressionsanalyser att genomföras.

3.2.2.1 Steg 1 – Hypotes 1 & 2

För att testa huruvida hypotes 1; *väljare röstar på det parti vars partiledare är den bästa potentiella statsministern*, kan antas eller förkastas när man ser till svenskt väljarbeteende kommer regressionsmodell 1 och 2 att användas under det första steget av analysen.

Modellerna kommer att användas med ledarevaluering av Reinfeldt/Persson som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna som beroende variabel.

I regressionsmodell 2 inkluderas statsministerpreferens, huruvida väljaren vill alternativt inte vill se Reinfeldt/Persson som statsminister, som en komponentvariabel i modellen. Kriterierna för slutsatsdragning av hypotes 1 är att de statistiska sambanden mellan de oberoende och beroende variablerna i regressionsmodell 1 jämförs med sambanden mellan de oberoende och beroende variablerna när komponentvariabeln statsministerpreferens inkluderas (modell 2). Om sambandet i modell 1 reduceras i jämförelse med modell 2 kan slutsatsen att sannolikheten att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna ökar om man vill se Reinfeldt/Persson som statsminister dras och hypotes 1 kan antas. För att hypotes 2; *En sittande statsminister har fördel i att väljaren vill se denna som regeringschef, än en utmanande statsministerkandidat*, ska kunna godtas bör sambandet mellan ledarevalueringar av Persson och sannolikhet att rösta på Socialdemokraterna med komponentvariabeln statsministerpreferens inkluderad (modell 2), vara starkare än sambandet i modell 2 av Reinfeldt och Moderaterna. Detta eftersom Persson som sittande statsminister bör ha fördel av att ha kunnat visa sina egenskaper som effektiv regeringschef i jämförelse med utmanaren Reinfeldt.

3.2.2.2 Steg 2 – Hypotes 3

I steg två kommer regressionsmodell 3-10 att genomföras med ledarevalueringar av Reinfeldt och Persson som oberoende variabler och sannolikhet att rösta på Moderaterna och Socialdemokraterna som beroende variabler. På samma vis som i steg 1 av analysen jämförs i steg 2 dessa modellens (med komponentvariabler) samband mellan den oberoende och beroende variabeln, med det statistiska samband som regressionsmodell 1 resulterade i. Man kommer då att kunna rangordna egenskaperna utifrån vilken som mest reducerar det ursprungliga sambandet av den oberoende och beroende variabeln i modell 1. För att hypotes 3; *varje väljare har en egen bild av hur en statsminister ska vara. Därmed ökar inte sannolikheten att väljaren röstar på ett parti med anledning av att politikern besitter särskilda egenskaper*, ska kunna godtas bör inte denna rangordning vara självklar. Detta eftersom varje väljare förväntas ha en personlig bild av hur en statsminister ska vara och strukturella ”statsministeregenskaper” kan därför inte redovisas.

3.2.2.3 Steg 3 – Hypotes 4 & 5

Det tredje och sista steget av analysen avser att testa huruvida hypotes 4; *väljares kön och ålder leder inte till någon ökad benägenhet att rösta på ett parti med anledning av en viss statsministerkandidat.*, samt hypotes 5; *utbildningsnivåer hos väljare har betydelse för*

huruvida man röstar på ett parti med anledning av att man vill se en viss politiker som statsminister eller ej kan antas eller förkastas när man ser till svenskt väljarbeteende. Samtliga regressionsmodeller kommer då användas igen på samma sätt som i steg 1 och 2 av analysen, med den enda skillnaden att olika väljargrupper kommer att jämföras med varandra. De väljargrupper som kommer att jämföras är; kvinnor och män, yngre och äldre väljare samt lågutbildade och högre utbildade väljare. För att hypotes 4 ska kunna godtas ska det inte finnas några skillnader mellan det statistiska sambandet av ledarevalueringar av Reinfeldt/Persson och sannolikhet att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna i samtliga tio regressionsmodeller, mellan vare sig kvinnor och män, samt yngre och äldre väljare. För att hypotes 5 ska kunna godtas bör det dock finnas en sådan skillnad i sambanden mellan lågutbildade, mindre högutbildade och högutbildade väljare.

3.2.3 Operationaliseringar & kodning

Samtliga variabler i regressionsmodellerna operationaliseras utifrån intervjufrågor från Valundersökningen 2006. Nedan redovisas hur varje variabel i regressionsmodellerna operationaliseras, samt hur dessa kodats i SPSS.

3.2.3.1 De oberoende variablerna

De oberoende variablerna; ledarevaluering av Reinfeldt samt ledarevaluering av Persson, operationaliseras utifrån följdfrågan till; ”På det här kortet finns en slags skala. Jag skulle vilja att Du använde den för att ange hur mycket Du gillar eller ogillar de olika partierna. Du använder plussiffrorna för partier Du gillar och minussiffror för partier Du ogillar.” det vill säga; ”Vi använder samma skala för partiledarna, Var skulle Du vilja placera (partiledares namn)⁴⁴?”, där respondenten uttrycker huruvida han eller hon gillar/ogillar Reinfeldt och Persson på en skala från minus 5 till plus 5. I denna studies regressionsanalys är dessa variabler normerade mellan värdet 0 och 1. Värdet 0 står för att ”ogillar starkt” och värdet 1 för ”gillar starkt.” Har exempelvis en respondent angett att han/hon ”varken ogillar eller gillar” Persson (värdet 0 i valundersökningen) är detta kodat som värdet 0.5 som oberoende variabel.

3.2.3.2 De beroende variablerna

De beroende variablerna; sannolikhet att rösta på Moderaterna samt sannolikhet att rösta på Socialdemokraterna, operationaliseras utifrån frågan ”Vilket parti röstade Du på i riksdags-

---

⁴⁴ Valundersökning – pre-election interview, fråga 9B.

valet?⁴⁵ För regressionerna där ledarevaluering av Reinfeldt är oberoende variabel, är respondentens svar på denna fråga kodat som värdet 100 om han/hon valt att rösta på Moderaterna. Alla andra partival samt blanka röster är kodat som värdet 0. I de regressioner där ledarevaluering av Persson är oberoende variabel är respondentens svar kodat som värdet 100 om han/hon valt att rösta på Socialdemokraterna och andra partival samt blankröster är kodat som värdet 0.

3.2.3.3 Komponentvariablerna

Komponentvariablerna som ingår i regressionsmodell 2 till och med 10 operationaliseras utifrån två frågor från valundersökningens första etapp inför valet. Komponentvariabeln statsministerpreferens operationaliseras genom frågan; ”Vem skulle Du helst vilja ha som statsminister i regeringen efter valet?”⁴⁶ och i regressionerna med Reinfeldt/Moderaterna är denna variabel kodad som värdet 1 om respondenten angett Reinfeldt som den man vill se som regeringschef, och andra statsministeralternativ som värdet 0. För regressionerna med Persson/Socialdemokraterna är komponentvariabeln dikotom med värdet 1 om respondenten svarat Persson och värdet 0 vid andra svar.

Komponentvariablerna av egenskaperna pålitlig, inspirerande, kunnig, sympatisk, vet hur vanligt folk tycker och tänker, talar så att vanligt folk förstår samt stark ledare operationaliseras genom frågan; ”Om Du tänker på Göran Persson/Fredrik Reinfeldt hur bra tycker Du att följande uttryck stämmer”⁴⁷, där respondenten utifrån en skala på 1 (”stämmer mycket bra”) till 4 (”stämmer inte alls”) svarar för huruvida dessa egenskaper passar ihop med respektive politiker. I denna studie är dessa komponentvariabler normerade till att värdet 0 står för ”stämmer inte alls” och värdet 1 för ”stämmer mycket bra”.

3.3.3.4 Väljargrupp: kön, ålder & utbildning

När regressionerna genomförs i steg 3 av den statistiska analysen jämförs kvinnliga väljare med manliga väljare. Män är då kodat som värdet 1 och kvinnor som värdet 2. Sett till ålder är analysenheterna grupperade i ålder 18-30 år, 31-64 år samt 65 år och äldre. Samtliga respondenter vid valundersökningar anger detta under intervjuens gång.

Då väljargrupperna lågutbildade, mindre högutbildade samt högutbildade jämförs med

---

⁴⁵ Valundersökning – post-election questionnaire, fråga 1A

⁴⁶ Valundersökning – pre-election interview, fråga 17B

⁴⁷ Valundersökning 2006 – pre-election interview, fråga 27A

varandra i analysen operationaliseras detta genom frågan ”Vilken skolutbildning har Du genomgått?/ Vilken skolutbildning genomgår Du?”⁴⁸ De respondenter som har svarat att de genomgår eller slutfört folkskola, grundskola och yrkesskola anses i denna studie som lågutbildade. Väljare som slutfört/genomgår realskola, 2-årigt alternativt 3 eller 4-årigt gymnasium samt eftergymnasial utbildning (ej högskola) ses som mindre högutbildade. Väljare som tagit examen/studerar vid högskola definieras som högutbildade.

---

⁴⁸ Valundersökning 2006 – pre-election interview, fråga 68B

4. Resultat & Diskussion

I det moderna samhället har media fått en allt mer betydande roll. Televisionen utgör numera en central beståndsdel i politiska kampanjer där visuella bilder och fokus på känslor kan medföra att väljare skaffar sig en personlig bild av en politiker. Huruvida denna utveckling i Sverige är en upptakt till en presidentialisering och därmed en förändring i väljarbeteende kan emellertid debatteras. Detta främst eftersom svenska väljare beskrivs som en väljarkår där ideologisk- och klassidentifikation väger tyngre än vad man tycker om partiledarna när man går och röstar. Sett till partipolitisk identifikation förekommer dock ett avtagande i svenskt väljarbeteende och andelen väljare som anser sig vara anhängare av och aktiva inom ett parti har minskat. Likväl sjunker också antalet röstberättigade som har för vana, utan partiengagemang och politiskt intresse, att rösta på ett specifikt parti.⁴⁹ Utifrån teorin om parlamentariska staters presidentialisering är dessa avtaganden sammankopplat med en ökad andel ledarröstare i form av ”statsministerröstning”.

Valet 2006 innehöll två statsministerkandidater som enligt Valundersökningen 2006 toppade listan över vem svenska folket ville se som statsminister. Dessa var Fredrik Reinfeldt för Moderaterna (43 procent) och Göran Persson för Socialdemokraterna (30 procent)⁵⁰. Således kan studiens avgränsningar bedömas som berättigade. Dessutom består detta riksdagsval av såväl en utmanare samt en sittande statsminister som regeringschefskandidater, vilket är passande till en av teorins hypoteser. Nedan beskrivs resultaten av de regressioner som genomförts för att testa teorin om ”statsministerröstning” och hypoteserna som tidigare beskrivits diskuteras, antas eller förkastas.

4.1 Väljare röstar på det bästa statsministeralternativet

Sambandet mellan att gilla en partiledare och rösta på det parti som denna förespråkar är starkt. Tabell 1 och tabell 2 på sidorna 27 och 28 visar en regressionskoefficient b av detta samband på +79 (modell 1 – Reinfeldt och Moderaterna) och +76 (modell 1 – Persson och Socialdemokraterna). Detta är inte särskilt förvånande eftersom väljares ledarevärderingar ses som starkt sammankopplade med partievärderingar. Går en väljare från att maximalt ogilla exempelvis Reinfeldt till att maximalt gilla denna politiker har han/hon troligast också ändrat uppfattning om Moderaterna till det mer positiva. Utifrån synen på den rationella väljaren

---

⁴⁹ Oscarsson, H. & Holmberg, S. 2008:224-227

⁵⁰ Oscarsson, H. & Holmberg, S. 2008:206

görs sedan ett partival efter vilket politiskt alternativ väljaren värderar högst och därför känns det självfallet att sannolikheten är hög av att väljaren röstar på det parti med den partiledare som han/hon gillar. Detta bekräftas också genom konstanten a i de allra flesta regressioner är negativa värden. Om samtliga oberoende variabler utifrån kodningen har värdet 0 skulle det innebära, utifrån kodningen, att väljaren anser sig ogilla partiledaren ifråga, inte vill se denna som statsminister och inte alls instämmer med att politikern besitter egenskaperna som undersökts. De negativa värdena a betyder att en väljare som anser på detta vis inte heller röstar på denne politikers parti.⁵¹

Teorin om ”statsministerröstning” åsyftar att det inte bara är att gilla en partiledare som har god sannolikhet till att väljaren röstar på det parti denna förespråkar, utan att det är åsikten om att vilja se denna politiker som regeringschef som är betydelsefull. Hypotesen lyder att; *väljare röstar på det parti vars partiledare är den bästa potentiella statsministern*. För att hypotesen ska kunna antas bör fokalsambandet mellan ledarevaluering av Reinfeldt/Persson och sannolikheten att rösta på dess partier reduceras i modell 2 i jämförelse med i modell 1.

Då statsministerpreferens inkluderas som en komponentvariabel är b-värdet för sambandet mellan ledarevaluering och sannolikhet att rösta på ett specifikt parti +38 för Reinfeldt och Moderaterna och +33 för Persson och Socialdemokraterna. Den ursprungliga regressionskoefficienten från modell 1 reduceras följaktligen med 41 respektive 43 enheter. Detta betyder att väljare snarare röstar på ett specifikt parti med anledning av att han/hon vill se Reinfeldt eller Persson som statsminister än att han/hon gillar politikern ifråga. Andelen förklarad varians i den beroende variabeln (R^2) är också högre i modell 2 än i modell 1 och ökar från 0.21 till 0.33 för Reinfeldt/Moderaterna och från 0.21 till 0.39 för Persson/Socialdemokraterna.

Regressionsmodellerna är avgränsade till att isolera statsministerpreferens under kontroll för andra ledarevalueringar, och kontrollerar således inte för andra själ till partival än ledarevalueringar. Möjligen skulle sambandet se annorlunda ut under kontroll för exempelvis sakfrågeröstning eller ideologisk röstning, som är de vanligaste grunderna för röstning i Sverige⁵². Samtidigt behöver inte ett skäl för partival utesluta ett annat och väljare röstar

---

⁵¹ Värdena på konstanten a är inte optimala i OLS-regressioner. Därmed bör inte någon större vikt läggas vid att två av konstanterna för Persson är positiva värden. Med logistisk regression är samtliga konstanter negativa värden.

⁵² Oscarsson, H & Holmberg, S. 2008:49

eventuellt på ett parti av flera skäl. Att rösta på ett parti med anledning av att man vill se en viss partiledare som statsminister är troligast inte den vanligaste drivkraften till ett partival. Men den reducerade regressionskoefficienten, den höga variansen samt att samtliga värden är statistisk signifikanta för regressionsmodell 2 talar för att väljare röstar på det parti vars partiledare är den bästa statsministerkandidaten. Därmed kan hypotes 1 antas.

Sett till de indirekta effekterna av ledarevaluering bör en sittande statsminister ha fördel i att väljarna vill fortsätta se denna som regeringschef. Utifrån teorin har denna politiker nämligen haft möjlighet till att visa sin effektivitet som ledare för regeringen till skillnad från en utmanande statsministerkandidat. Regressionskoefficienten i modell 2 som inkluderar statsministerpreferens som komponent borde med andra ord reduceras mer i förhållande till modell 1 för Persson/Socialdemokraterna än Reinfeldt/Moderaterna enligt teorin. Tabell 1 och 2 på sidorna 27 och 28 visar att så inte är fallet då b-värdet för ledarevaluering i modell 2 ligger runt cirka +35 för respektive politiker och dennes parti. Dock är b-värdet för statsministerpreferens som komponent marginellt högre för Persson (+52) än Reinfeldt (+39). Detta visar på att det är något starkare effekter vid statsministerpreferensens närvaro i regressionerna för Persson vilket går hand i hand med hypotes 2; *en sittande statsminister har fördel i att väljaren vill se denna som regeringschef, än en utmanande statsministerkandidat*. Valets kontext bör i detta avseende överläggas, då det fanns en trötthet på Perssons regering hos svenska väljare vid valet 2006⁵³. ”Allians för Sveriges” skapande byggde uttalat på att ge svenska folket en förändring och ett nytänkande i regeringsfrågan vilket visade sig vara ett vinnande koncept. Trots detta är ändå effekten under kontroll för statsministerpreferens starkare för Persson som sittande statsminister.

Alliansen bildande kan möjligen ha intensifierat den svenska blockpolitiken på ett vis som gjorde att väljarna mer reflekterade över vilket/vilka partier man önskade se i regeringen efter valet samt vilken politiker man ansåg vara mest lämplig för statsministerposten.

”Statsministerröstning” behöver således inte ha förekommit vid tidigare riksdagsval än 2006. Dessutom kan väljarkåren också ha upplevt denna blockuppdelning som att man vid valet väljer mellan ”vänster” och ”höger”, vilket kan kopplas samman med teorin att när valet är mellan två individer/partier (som i majoritära vals-system) är det vanligare att ”statsministerröstning” förekommer.

---

⁵³ Oscarsson, H. & Holmberg, S. 2008:193

Tabell 1. Effekten av partiledarevalueringar av Fredrik Reinfeldt på sannolikheten att rösta på Moderaterna med kontroller för statsministerpreferens och partiledaregenskaper (ostandardiserade regressionskoefficienter).

	a	b	b	b	b	b	b	b	b	b	R ²
		LE	SE	PÅ	IN	KU	SY	VE	TA	SL	
Modell 1 – Ledarevaluering (LE)	-26*	+79*									0.21
Modell 2 – Statsministerpreferens (SP)	-14**	+38*	+39*								0.33
Modell 3 – Pålitlig (PÅ)	-35*	+65*		+29*							0.23
Modell 4 – Inspirerande (IN)	-28*	+75*			+8						0.21
Modell 5 – Kunnig (KU)	-33*	+75*				+13					0.21
Modell 6 – Sympatisk (SY)	-27*	+76*					+6				0.21
Modell 7 – Vet vad vanligt folk tycker och tänker (VE)	-32*	+68*						+28*			0.23
Modell 8 – Talar så att vanligt folk förstår (TA)	-30*	+77*							+9		0.21
Modell 9 – Stark ledare (SL)	-26*	+79*								+1	0.21
Modell 10 – Alla variabler	-22*	+30*	+37*	+14	-1	+13	-6	+11	+4	-10	0.33

Kommentar: Tabellen visar värdena b, R², konstanten (a) och den statistiska signifikansen utifrån samtliga tio regressionsmodeller utförda med ledarevalueringar på Reinfeldt (oberoende variabel) och sannolikhet att rösta på Moderaterna (beroende variabel). N= 565 för samtliga regressioner. * statistisk signifikans ≤ 0.01 ** statistisk signifikans ≤ 0.05 ⁵⁴.

⁵⁴ Multikollineariteten (VIF) för modell 10 är: LE 2.226, SP 1.574, PÅ 1.609, IN 1.739, KU 1.345, SY 1.733, VE 1.512, TA 1.229, SL 1.344

Tabell 2. Effekten av partiledarevalueringar av Göran Persson på sannolikheten att rösta på Socialdemokraterna med kontroller för statsministerpreferens och partiledaregenskaper (ostandardiserade regressionskoefficienter).

	a	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	b	R ²
		LE	SP	PÅ	IN	KU	SY	VE	TA	SL					
Modell 1 – Ledarevaluering (LE)	-11*	+76*													0.21
Modell 2 – Statsministerpreferens (SP)	-2	+33*	+52*												0.39
Modell 3 – Pålitlig (PÅ)	-18*	+57*		+34*											0.23
Modell 4 – Inspirerande (IN)	+12**	+73*			-33*										0.24
Modell 5 – Kunnig (KU)	-23*	+69*				+22**									0.22
Modell 6 – Sympatisk (SY)	-13*	+66*					+16**								0.21
Modell 7 – Vet vad vanligt folk tycker och tänker (VE)	-16*	+69*						+19*							0.22
Modell 8 – Talar så att vanligt folk förstår (TA)	-12**	+76*							+1						0.21
Modell 9 – Stark ledare (SL)	-12**	+76								+0					0.21
Modell 10 – Alla variabler	+5	+23*	+48*	+14	-16**	+15	+1	+5	-6	-8					0.40

Kommentar: Tabellen visar värdena b, R² samt den statistiska signifikansen utifrån samtliga tio regressionsmodeller utförda med ledarevalueringar av Persson (oberoende variabel) och sannolikhet att rösta på Socialdemokraterna (beroende variabel). N = 638 för samtliga regressioner. * statistisk signifikans ≤ 0.01 ** statistisk signifikans ≤ 0.05⁵⁵.

⁵⁵ Multikollineariteten (VIF) för modell 10 är: LE 1.345, SE 1.501, PÅ 1.943, IN 1.077, KU 1.519, SY 2.016, VE 1.522, TA 1.309, SL 1.311

4.2 Väljares egen bild av hur en statsminister ska vara

Väljares personliga bild av hur en statsminister bör vara behöver möjligtvis inte ses som ett oföränderligt faktum hos individen. Personlig utveckling och även att den politiska kontexten förändras borde eventuellt förändra väljarens personliga idealbild av en statsminister. Teorin menar att statsministeridealet för röstberättigade är högst individuellt och att partiledarens särskilda egenskaper inte generellt leder till att sannolikheten att man röstar på denne politikerns parti ökar. Regressionsmodell 3 till och med 9, som inkluderar en egenskap som komponentvariabel i taget, visar att samtliga b-värden enbart reducerar en liten del av sambandet i modell 1 för både Reinfeldt/Moderaterna och Persson/Socialdemokraterna (se tabell 1 och 2 sidorna 27 och 28). Som mest reducerar egenskapen pålitlig med 14 enheter för Reinfeldt (från +79 i modell 1 till +65 i modell 3) och 19 enheter för Persson (från +76 i modell 1 till +57 i modell 3) vilket betyder att pålitlighet hos partiledaren är den egenskap som mest ökar troligheten att man röstar på Moderaterna eller Socialdemokraterna. Allra minst reducerar egenskaperna att tala så att vanligt folk förstår och stark ledare (3 respektive 1 enhet för Reinfeldt och inga enheter för Persson.) Att egenskapen pålitlig för Reinfeldt och Persson har en positiv effekt i att rösta på likväl Moderaterna som Socialdemokraterna, samt att egenskaperna att tala så att vanligt folk förstår och stark ledare inte alls påverkar sannolikheten för ett visst partival är de reflektionerna som kan kopplas till vilka egenskaper en väljare anser att en statsminister ska ha. De andra egenskaperna som har undersökts; inspirerande, kunnig, sympatisk och vet vad vanligt folk tycker och tänker, kan inte strukturellt rangordnas utifrån de regressioner som gjorts eftersom de påverkar sambandet i olika mån för respektive politiker.

Regressionskoefficienterna för komponenterna i modell 3-9 är i Perssons fall statistiskt signifikanta i fem av sju fall. För Reinfeldt har endast komponenterna pålitlig och vet vad vanligt folk tycker och tänker signifikans. Detta skulle kunna förklaras genom att Persson i den tid som valet ägde rum var en mer etablerad politiker än Reinfeldt. Han hade suttit som statsminister sedan 1996, tidigare varit finansminister och skolminister under Ingvar Carlssons regeringsledning och blev för första gången riksdagsledamot år 1979.⁵⁶ Reinfeldt däremot blev partiledare för Moderaterna först år 2003 efter att ha varit riksdagsledamot sedan 1991.⁵⁷ Perssons erfarenhet leder till att väljare möjligen har en klarare bild över hur

---

⁵⁶ Socialdemokraterna – CV Göran Persson

⁵⁷ Nationalencyklopedien – Fredrik Reinfeldt

han är som politiker vilket kan leda till att hans egenskapers direkteffekt till partival har högre signifikans än sambanden mellan Reinfeldts egenskaper och att rösta på Moderaterna.

Då samtliga komponenter inkluderas i regressionsmodell 10 försvinner dock den ovan beskrivna signifikansen för samtliga egenskaper för både Persson och Reinfeldt, med undantag för Perssons inspirerande karaktär som har en negativ effekt på ett socialdemokratiskt partival (b-värde på -16). Bortsett från egenskapen kunnig hos Reinfeldt, reduceras också samtliga komponenters b-värde för både Reinfeldt och Persson när dessa är under kontroll för varandra i modell 10, i jämförelse när respektive egenskap var ensam komponent i modellerna 3-9. Komponenterna statsministerpreferens har dock snarlika regressionskoefficienter som i modell 2 för Reinfeldt (+39 i modell 2 i jämförelse med +37 i modell 10) och Persson (+52 i modell 2 i jämförelse med +48 i modell 10). Andelen förklarad varians (R^2) är också tämligen högre i modell 2 samt i modellen med alla variabler än i modell 3-9 där en egenskap inkluderas som komponent i taget. Resultaten visar ett R^2 - värde på 0.33 för både modell 10 och modell 2 på Reinfeldt/Moderaterna, och 0.40 för modell 10 och 0.39 för modell 2 i regressionerna med Persson och Socialdemokraterna. Samtliga regressioner med endast en egenskapskomponent inkluderad har en förklarad varians runt cirka 0.20 för respektive politiker med parti. Man kan därför anta att det är med anledning av komponenten statsministerpreferens närvaro i modell 10 som andelen förklarad varians ökar. Således förklarar komponenten statsministerpreferens en större del av variationen mellan att rösta på Moderaterna/ Socialdemokraterna eller ej, än egenskapskomponenterna.

I steg 3 av analysen har samma regressioner utförts med de jämförande väljargrupperna kön, ålder och utbildningsnivå (se tabell 3 och 4 sidorna 33 och 34). Då egenskapskomponenterna rankas på samma vis som i steg 2 som tidigare beskrivits, är rangordningen inte densamma. Egenskaperna talar så att vanligt folk förstår och stark ledare förblir inte de egenskaper som strukturellt minst reducerar sambandet mellan ledarevaleringar och sannolikhet att rösta på Moderaterna/ Socialdemokraterna i dessa regressioner. Egenskapen pålitlig sticker dock även här ut med att inom de allra flesta väljargrupper vara den komponent som mest reducerar det ursprungliga sambandet från modell 1 (med undantag för kvinnliga väljare, väljare mellan 18-30 samt väljare med hög utbildningsnivå för Reinfeldt). Man kan därför anta att denna egenskap inkluderas i de allra flesta väljares personliga bild av hur en statsminister bör vara. Denna komponent visar nämligen på ett starkare samband än de andra egenskaperna med att rösta på ett visst parti med anledning av att partiledaren innehar denna egenskap. Hypotesen;

varje väljare har en egen bild av hur en statsminister ska vara. Därmed ökar inte sannolikheten att väljaren röstar på ett parti med anledning av att politikern besitter särskilda egenskaper, kan delvis antas då egenskaperna inspirerande, kunnig, sympatisk, vet vad vanligt folk tycker och tänker, talar så att vanligt folk förstår och stark ledare hos en partiledare har olika direkta effekter på sannolikheten att rösta på ett parti beroende på politikern. Dessa egenskaper kan inte strukturellt rangordnas vilket går hand i hand med teorin att väljare har en personlig bild av en statsminister och att särskilda egenskaper därmed inte kan ses som mer eller mindre viktiga för väljare generellt. Partiledares pålitlighet verkar dock vara betydande för att väljaren ska rösta på denne politikers parti vilket går emot hypotesen. Då samtliga komponenter inkluderas i Modell 10 har dock varken egenskapen pålitlig såväl som de andra egenskaperna statistisk signifikans (med undantag för Perssons egenskap som inspirerande) vilket tyder på att sannolikheten inte ökar att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna för populationen som helhet för att man anser Reinfeldt/Persson besitta särskilda egenskaper.

4.3 ”Statsministerröstning” och väljargrupper

Utifrån teorin bör det inte finnas någon skillnad mellan vare sig kvinnor och män samt yngre och äldre väljare när det kommer till ”statsministerröstning.” Hypotes 4 lyder; *väljares kön och ålder leder inte till någon ökad benägenhet att rösta på ett parti med anledning av en viss statsministerkandidat.* Resultaten som redovisas i tabell 3 på sidan 33 visar att när statsministerpreferens inkluderas som komponent i regressionerna med Reinfeldt reduceras sambandet i modell 1 med 41 enheter för män (från +80 till +39) och 42 enheter för kvinnor (från +78 till +36). I regressionerna med Persson som redovisas i tabell 4 på sidan 34 reduceras b-värdet med 50 enheter för män (från +81 till +31) och 36 enheter för kvinnor (från +72 till +36). Direkteffekten av att rösta på Socialdemokraterna för att man vill se Persson som statsminister är med andra ord marginellt starkare hos män än kvinnor. Denna åtskillnad återfinns dock inte i regressionerna med Reinfeldt och Moderaterna. Det går således inte att dra slutsatsen att män generellt sätt statsministerröstar i större utsträckning än kvinnor.

Då åldersgrupper jämförts med varandra är b-värdena för ursprungsmodellen med Reinfeldt och Moderaterna +108 för väljare mellan 18-30 år, +74 för väljare mellan 31-64 år och +85 för väljare över 65 år. Dessa reduceras till +66 (42 enheter), +30 (44 enheter) och +55 (30 enheter) i modell 2 med statsministerpreferens inkluderat. För Persson är reduktionerna

likvärdiga; 39 enheter för väljare mellan 18-30 år (från +51 till +12), 46 enheter för väljare mellan 31-64 år (från +80 till +34) och 38 enheter för väljare över 65 år (från +78 till +40). Utifrån de regressioner som genomförts finns det med andra ord inte någon skillnad mellan åldersgrupper när det kommer till ”statsministerröstning” och därmed stärks bevisen för hypotesen. Noterbart är dock att regressionerna med Reinfeldt och Moderaterna och väljare över 65 år, är de enda vars resultat visar att en egenskapskomponent reducerar mer av det ursprungliga sambandet än statsministerpreferens. Egenskapen pålitlig minskar här sambandet med 32 enheter (från +85 i modell 1 till +53 i modell 3) medan statsministerpreferens reducerar sambandet i modell 1 med 30 enheter (från +85 till +55).

Huruvida väljare är lågutbildade, mindre högutbildade eller högutbildade visar sig inte heller spela någon roll till huruvida man är mer eller mindre benägen att rösta på ett parti med anledning av att man vill se en viss partiledare som statsminister. Regressionskoefficienten för modell 2 med Reinfeldt och Moderaterna reducerar sambandet i modell 1 med 30 enheter för lågutbildade (från +57 till +27), 37 enheter för mindre högutbildade (från +80 till +43) och 49 enheter för högutbildade (från +89 till +40). Samma modell med Persson och Socialdemokraterna reducerar sambandet i modell 1 med 33 enheter för lågutbildade (från +93 till +60), 45 enheter för mindre högutbildade (från +82 till +37) och 34 enheter för högutbildade (från +52 till +18), vilket är likvärdigt med reduktionerna för Reinfeldt. Utifrån teorin bör det finnas en distinktion mellan väljares utbildningsnivåer när det kommer till ”statsministerröstning”. Man menar att antingen kan politiker som personer väga tyngre för lägre utbildade väljare än exempelvis partiidentifikation, eller att högutbildade väljare är skeptiska mot vallöften och därför snarare ser till politikernas personliga kompetens när de bestämmer sig för på vilket parti de vill rösta på. Resultaten visar dock att det inte finns någon distinktion mellan utbildningsnivåer hos svenska väljare när det kommer till statsministerröstning. Hypotesen; *utbildningsnivåer hos väljare har betydelse för huruvida man röstar på ett parti med anledning av att man vill se en viss politiker som statsminister eller ej*, kan därför inte antas.

Eftersom teorin inte är enhetlig om huruvida lägre utbildade väljare ”statsministerröstar” i större utsträckning än högre utbildade väljare, alternativt vice versa, kan man ifrågasätta om det snarare är andra faktorer såsom exempelvis väljarkårens struktur eller politiska förhållanden inom olika stater som leder till en distinktion mellan utbildningsnivå till att

Tabell 3. Effekten av partiledarevalueringar av Fredrik Reinfeldt på sannolikheten att rösta på Moderaterna med kontroller för statsministerpreferens och partiledaregenskaper bland väljare med olika kön, ålder och utbildning (ostandardiserade regressionskoefficienter).

	b <i>LE</i> <i>Män</i>	b <i>LE</i> <i>Kvinnor</i>	b <i>LE</i> <i>Ålder 18-30</i>	b <i>LE</i> <i>Ålder 31-64</i>	b <i>LE</i> <i>Ålder 65+</i>	b <i>LE</i> <i>Lägre utbildad</i>	b <i>LE</i> <i>Mindre</i>	b <i>LE</i> <i>Hög utbildad</i>
Modell 1 – Ledarevaluering (LE)	+80*	+78*	+108*	+74*	+85*	+57*	+80*	+89*
Modell 2 – Statsministerpreferens (SP)	+39*	+36*	+66*	+30*	+55*	+27**	+43*	+40*
Modell 3 – Pålitlig (PA)	+67*	+64*	+116*	+60*	+53*	+38*	+65*	+79*
Modell 4 – Inspirerande (IN)	+75*	+77*	+91*	+73*	+86*	+45*	+80*	+88
Modell 5 – Kunnig (KU)	+75*	+78*	+103*	+71*	+82*	+54*	+76*	+86*
Modell 6 – Sympatisk (SY)	+80*	+70*	+100*	+74*	+69*	+53*	+76*	+87*
Modell 7 – Vet vad vanligt folk tycker och tänker <i>VT/TV</i>	+72*	+60*	+104*	+65*	+66*	+48*	+68*	+76*
Modell 8 – Talar så att vanligt folk förstår (TA)	+79*	+73*	+103*	+75*	+73*	+49*	+80*	+88*
Modell 9 – Stark Ledare (SL)	+80*	+78*	+103*	+74*	+87*	+53*	+75*	+96*
Modell 10 – Alla variabler	+32*	+25	+56	+28*	+23**	+19	+38*	+35**
R ² – Alla variabler	0.33	0.33	0.38	0.35	0.38	0.37	0.32	0.31
	315	250	77	382	106	102	221	239

Kommentar: Tabellen visar b-värden för ledarevaluering, R² för modell 10, antalet analysenheter per väljargrupp (N) samt den statistiska signifikansen utifrån samtliga tio regressionsmodeller utförda med ledarevaluering av Fredrik Reinfeldt som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på Moderaterna som beroende variabel. * statistisk signifikans ≤ 0.01 ** statistisk signifikans ≤ 0.05

Tabell 4. Effekten av partiledarevalueringar av Göran Persson på sannolikheten att rösta på Socialdemokraterna med kontroller för statsministerpreferens och partiledaregenskaper bland väljare med olika kön, ålder och utbildning (ostandardiserade regressionskoefficienter).

	b LE Män	b LE Kvinnor	b LE Ålder 18-30	b LE Ålder 31-64	b LE Ålder 65+	b LE Lågutbildad	b LE Mindre högutbildad	b LE Högutbildad
Modell 1 – Ledarevaluering (LE)	+81*	+72*	+51*	+80*	+78*	+93*	+82*	+52*
Modell 2 – Statsministerpreferens (SP)	+31*	+36*	+12	+34*	+40*	+60*	+37*	+18**
Modell 3 – Pålitlig (PÅ)	+62*	+51*	+13	+61*	+56*	+63*	+69*	+27*
Modell 4 – Inspirerande (IN)	+78*	+68*	+49*	+77*	+74*	+92*	+77*	+51*
Modell 5 – Kunnig (KU)	+80*	+60*	+44**	+73*	+65*	+79*	+74*	+46*
Modell 6 – Sympatisk (SY)	+73*	+57*	+36	+72*	+56*	+70*	+81*	+47*
Modell 7 – Vet vad vanligt folk tycker och tänker (VE)	+78*	+59*	+48**	+74*	+61*	+71*	+78*	+45*
Modell 8 – Talar så att vanligt folk förstår (TA)	+83*	+67*	+57*	+78*	+79*	+91*	+77*	+53*
Modell 9 – Stark ledare (SL)	+85*	+69*	+54*	+79*	+80*	+84*	+81*	+53*
Modell 10 – Alla variabler	+28*	+22	-27	+29*	+19	+41**	+42*	+2
R ² – Alla variabler	0.42	0.37	0.22	0.40	0.49	0.44	0.36	0.39
N=	351	287	92	427	119	116	255	263

Kommentar: Tabellen visar b-värden för ledarevaluering. R² för modell 10, antalet analysenheter per väljargrupp (N) samt den statistiska signifikansen utifrån samtliga tio regressionsmodeller utförda med ledarevaluering av Göran Persson som beroende variabel och sannolikhet att rösta på Socialdemokraterna som beroende variabel. * statistisk signifikans ≤ 0.01 ** statistisk signifikans ≤ 0.05

ledarrösta av denna form. Presidentialiseringsprocessen som sådan och därmed också dess inverkan på väljarbeteende beskrivs utifrån teorin som en komplex utveckling där olika stater uppnår olika grad av presidentialisering. Det vore således märkligt om det i samtliga parlamentariska stater där ”statsministerröstning” är förekommande, var samma väljargrupper som snarare ledarröstade på detta vis än andra.

4.4 Resultatvaliditet

Valundersökningen 2006 genomfördes med ett obundet slumpmässigt urval. Detta anses ge resultaten god extern validitet eftersom varje röstberättigade i Sverige har lika stor sannolikhet att få vara med i undersökningen. Då undersökningen utgår ifrån riksdagsvalet 2006 går det dock inte att dra slutsatser kring huruvida ”statsministerröstning” växt fram bland svenska väljare eller om denna form av ledarröstning alltid förekommit. Inte heller går det att dra slutsatser om ”statsministerröstning” förekommer enbart med större partier som Moderaterna och Socialdemokraterna eller hur sambanden ser ut om man studerar exempelvis Maria Wetterstrand med Miljöpartiet eller Lars Ohly med Vänsterpartiet. Denna studie kontrollerar inte heller för andra skäl till partival, såsom sakfrågeröstning eller ideologisk röstning vilket påverkar studiens interna validitet. Ett tänkbart problem med materialet är att svaren kommer från utförda intervjuer. Respondenternas ärlighet samt en frånvaro av eventuell intervjuareffekt kan därför inte garanteras. Denna problematik bör man ha i beaktande när man studerar resultatet.

Studiens validitet kan också diskuteras utifrån de specifika frågor som använts för att operationalisera teorin. Fokalsambandet mellan ledarevaluering och sannolikhet att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna operationaliseras genom respondenternas omdömen i form av att ogilla/gilla politikern ifråga samt upplysningarna om vilket partival väljaren gjorde vid riksdagsval. Resultatvaliditeten, att det som studien påstår sig mäta verkligen mäts, kan av dessa variabler bedömas vara god. Mer tveksam resultatvaliditet utgör dock komponentvariablerna, då statsministerpreferens, det vill säga att vilja alternativt inte vilja se Reinfeldt eller Persson som statsminister, som operationaliseras utifrån frågan; *Vem skulle Du helst vilja ha som statsminister i regeringen efter valet?* Frågans utformning ger respondenten möjlighet att beskriva den personligt ideala statsministern och bortgångna politiker såsom Olof Palme samt icke namngivna ideal såsom ”vanlig människa, vanlig Svensson” finns nämnda bland svaren. Dock har 628 av de 1126 som totalt svarade på frågan angett Persson eller Reinfeldt som den politiker de helst skulle vilja se som statsminister, vilket förbättrar

validiteten för operationaliseringen. Egenskapskomponenterna pålitlig, inspirerande, kunnig, sympatisk, vet vad vanligt folk tycker och tänker, talar så att vanligt folk förstår och stark ledare, inkluderas i regressionsmodellen för att kunna testa huruvida väljare har en personlig bild av hur en statsminister ska vara. Dessa variabler operationaliseras genom frågan *Om Du tänker på Göran Persson/Fredrik Reinfeldt hur bra tycker Du att följande uttryck stämmer* vilket i sig inte ger information om väljares bild av en statsminister utan huruvida man anser politikerna ifråga besitta särskilda egenskaper. Att rangordningen av karaktärsdragen inte strukturellt gick att beskriva (med undantag för Reinfeldts/Perssons egenskap som pålitlig som hade störst effekt på att rösta på respektive parti som de förespråkar) visar på att olika egenskaper har olika effekt på troligheten att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna för olika väljare. Detta går hand i hand med teorins innebörd att väljare har en enskild bild av den ideala regeringschefen och att särskilda egenskaper inte leder till .

Då alla variabler är nominala alternativt dikotoma under de regressioner som utförts är inte genomförandet av OLS-regression optimalt. Regressionerna i steg 1 och 2 av analysen har därför också genomförts med logistisk regression, som är det mest lämpade när de beroende variablerna är dikotoma, och resultaten visar likvärdiga värden för dessa regressioner. Det bästa möjliga hade varit att kunna påvisa att även sambanden i steg 3 där väljargrupperna kön, ålder och utbildningsnivå jämförs med varandra är likvärdiga vid logistisk regression. Detta har dock inte varit genomförbart inom denna uppsats tidsramar. För att försäkra att denna studie har frånvaro av slumpmässiga fel samt slarvfel vid databearbetningen, har även samtliga OLS-regressioner och dess resultat kontrollerats vid ett tillfälle. Studiens reliabilitet kan därför bedömas som god.

5. Slutsats

5.1 Förekommer ”statsministerröstning” i Sverige?

Valforskningen har länge inkluderat partiledarröstning som ett skäl till partival för svenska väljare. Resultaten av denna studie visar dock på att en annan form av ledarröstning, ”statsministerröstning” också kan antagas förekommande. Regressionerna som utförts visar nämligen att sambandet mellan väljares evalueringar av Reinfeldt/Persson och sannolikhet att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna reduceras mest för faktorn statsministerpreferens. Andelen förklarad varians är också högre för regressionerna med statsministerpreferens inkluderad än resterande modeller. Som minst är R^2 0.22 för Perssons väljare mellan 18 och 30 år och som mest 0.49 för Perssons väljare över 65 år, båda från modell 10.

Effekten av att rösta på ett parti för att man vill se en viss partiledare som statsminister är också marginellt starkare för Persson som vid valets genomförande varit regeringschef under 10 år. Detta trots en kontext som kan beskrivas vara till denne politikerns nackdel. Huruvida en partiledare innehar särskilda egenskaper visar sig ha liten effekt på röstberättigades partival då reduktionerna av sambandet i den första regressionsmodellen är små. Egenskaperna kan inte heller, med undantag för egenskapen pålitlig, strukturellt rangordnas av betydelse utifrån de regressionerna som utförts, vilket tyder på att väljare har en personlig bild av hur en statsminister ska vara i likhet med vad teorin menar. När det kommer till teorins distinktion mellan väljargrupper som ”statsministerröstare” visar det sig att det i Sverige inte går att beskriva någon sådan mellan vare sig väljares kön, ålder eller utbildningsnivå.

Statistisk signifikans för sambandet av ledarevaluering på sannolikhet att rösta på Moderaterna/Socialdemokraterna återfinns också i de allra flesta regressioner. Endast i 10 av de 80 regressioner som har genomförts är signifikansen större än 0.06 med 95 procents konfidensintervall.

5.2 Framtida forskning

De utförda regressionerna är avgränsade till riksdagsvalet 2006, politikerna Fredrik Reinfeldt och Göran Persson samt inte under kontroll för andra skäl till partival än partiledareffekter. Framtida forskning skulle därmed kunna klargöra om ”statsministerröstning” förekommit vid

andra riksdagsval eller om denna form av ledarröstning utvecklats fram under en längre tid i Sverige. Det vore också relevant att utreda om ”statsministerröstning” enbart är förekommande alternativt är vanligare för partiledarna av de största partierna i Sverige, eller om denna form av ledarröstning även förekommer för partiledarna av mindre partier såsom Miljöpartiet, Centerpartiet, Kristdemokraterna, Folkpartiet och Vänsterpartiet, samt icke-etablerade partier såsom exempelvis Sverigedemokraterna och Piratpartiet. Dessutom är det högst relevant att testa hur sambanden påverkas under kontroll för andra skäl till röstning för att klargöra hur pass vanlig form av ledarröstning detta är i Sverige.

I och med att inte bara Alliansen fortsätter sin gemensamma politik inför valet 2010, utan att även det ”Rödgröna samarbetet” skapats av Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet, är det också högst relevant att inkludera ”statsministerröstning” som potentiellt skäl för partival vid nästkommande val. Detta både i valforskningen och i den politiska debatten.

6. Referenser

6.1 Litteratur

Aylott, Nicholas (2005) ”’President Persson’ – How Did Sweden Get Him?” i Thomas Pogutkes & Paul Webbs *The presidentialization of politics*, New York, Oxford University Press

Curtice, John (2004) *Political Choice in Britain*, New York, Oxford University Press

Curtice, John & Holmberg, Sören (2005) ”Party Leaders and Party Choice” i Jacques Thomassens *The European Voter*, New York, Oxford University Press

Essaiasson, Peter. Gilljam, Michael, Oscarsson, Henrik. Wängnerud, Lena. (2007) *Metodpraktikan*, Vällingby, Nordstedts Juridik AB

Holmberg, Sören (2000) *Välja parti*, Stockholm, Nordstedts Juridik AB

Holmberg, Sören & Oscarsson, Henrik (forthcoming) ”Party Leader Effects on the Vote”, i Blais, Andre, Herman Schmitt & Cees Aarts, *Leaders and Democratic Elections*, Oxford, Oxford University Press

Körner, Svante & Wahlgren, Lars (2009), *Statistiska Metoder*, Polen, Studentlitteratur AB

McAllister, Ian (2007) ”The personalization of politics” i Russel J Daltons & Hans-Dieter Klinemanns *The Oxford Handbook of Political Behavior*, New York, Oxford University Press

Oscarsson, Henrik & Holmberg, Sören (2008) *Regeringsskifte*, Vällingby, Nordstedts Juridik AB

Teorell, Jan & Svensson, Torsten (2007) *Att fråga och att svara*, Ljubljana, Liber AB

Pogutke, Thomas & Webb, Paul (2005), *The presidentialization of politics*, New York, Oxford University Press

Wahlgren, Lars (2009) *Spss steg för steg*, Lund, Studentlitteratur AB

6.2 Artiklar

Bean, Clive & Mughan Anthony (1987) "Leadership Effects in Parliamentary Elections in Australia and Britain" *American Political Science Review*, Volym 83, Nummer 4

Curtice, John & Hunjan, Sarinder (2009) *The impact of leadership evaluations on voting behaviour: Do the rules matter?* Konferens: "Leaders and Democratic Elections," *European Consortium for Political research*, Lissabon, 14-20 april

Helsingborgs Dagblad/TT (2004) "Borgerligt förslag till egen regering Stockholm. De borgerliga partiledarna presenterade på torsdagen stommen till ett regeringsalternativ." *Helsingborgs Dagblad*, Publicerad: 2004-10-22

Huber, Sascha (2009) "Information processing, candidate evaluations and the presidentialization of parliamentary elections: An experimental study", Konferens: "Leaders and Democratic Elections," *European Consortium for Political research*, Lissabon, 14-20 april

Van Holsteyn, Joop. & Andeweg, Ruby B. (2009) "From Pillars to Persons: Disentangling Party and Person in Dutch Voters' Minds" Konferens: *European Consortium for Political Research*, Lissabon, 14-20 april.

6.3 Elektroniska källor

Allians för Sverige – Valet 2006, <http://www.alliansforsverige.se/valet-2006/>, Hämtad: 2009-12-15

Karvonen, Lauri (2007) *The personalization of Politics*, <http://www.essex.ac.uk/ecpr/events/generalconference/pisa/papers/PP226.pdf> Hämtad: 2009-12-16

Nationalencyklopedien – Fredrik Reinfeldt, <http://www.ne.se/lang/fredrik-reinfeldt>, Hämtad: 2009-12-29

Socialdemokraterna – CV: Göran Persson, <http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Arkiv/Goran-Persson/CV---Goran-Persson/> Senast uppdaterad: 2007-03-09, Hämtad: 2009-12-29

Statistiska Centralbyrån – Allmänna val, valundersökningen, http://www.scb.se/Pages/Product___12313.aspx, Hämtad: 2009-12-07

Statistiska Centralbyrån – Fakta om valundersökningen, http://www.scb.se/Pages/Standard___33140.aspx, Hämtad: 2009-12-08

Valmyndigheten – antal röstberättigade den 18 augusti 2006, http://www.val.se/tidigare_val/val2006/roststat/index.html, Hämtad: 2009-12-08

6.4 Undersökningar

Valundersökning 2006 – pre-election interview (2006) *Göteborgs Universitet*

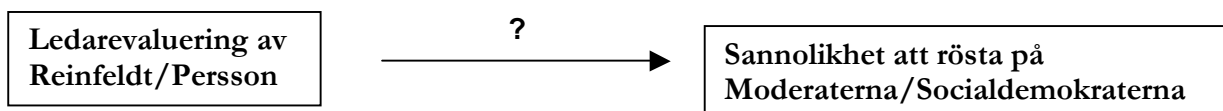
Valundersökning 2006 – post-election questionnaire (2006) *Göteborgs Universitet*

7. Bilagor

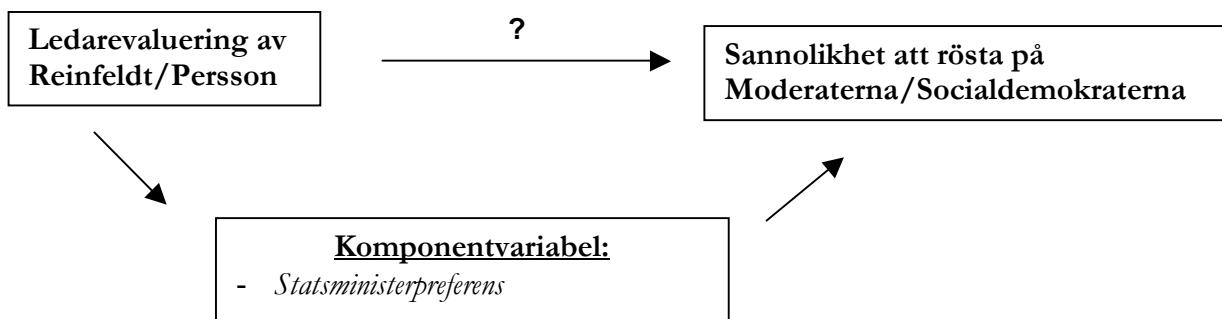
7.1 Regressionsmodeller

7.1.1 Regressionsmodell 1

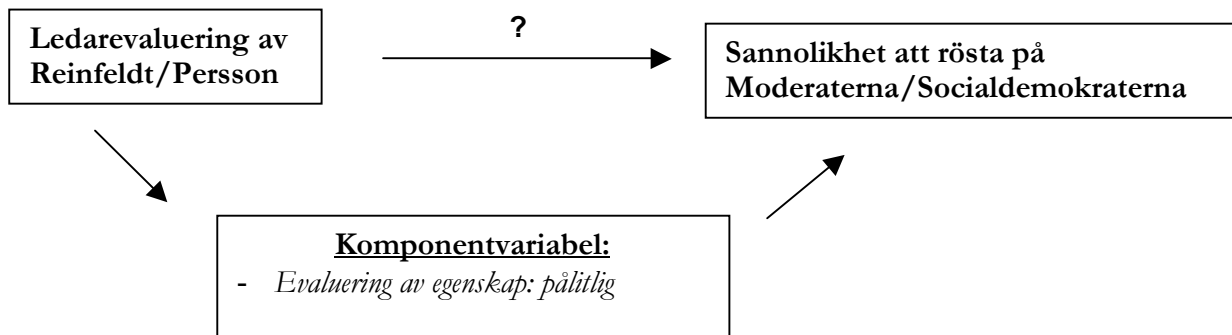
Kommentar: Regressionsmodell 1 genomförs med ledarevaluering av en politiker som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på ett visst parti som beroende variabel. Modellen kommer att användas på dels Reinfeldt och Moderaterna, dels Persson och Socialdemokraterna.

7.1.2 Regressionsmodell 2

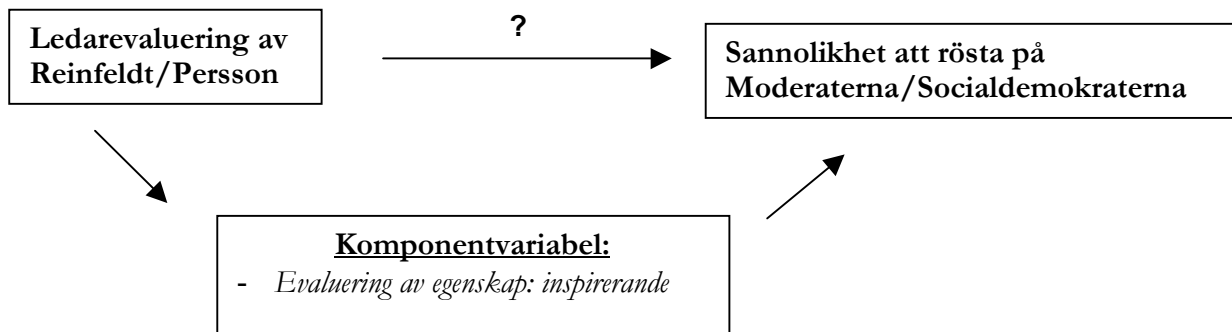
Kommentar: Regressionsmodell 2 genomförs med ledarevaluering av en politiker som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på ett visst parti som beroende variabel. Komponentvariabeln ska ses som en del av den oberoende variabeln och i denna modell är statsministerpreferens denna komponent. Regressionsmodellen kommer att användas dels på Reinfeldt och Moderaterna, dels på Persson och Socialdemokraterna.

7.1.3 Regressionsmodell 3

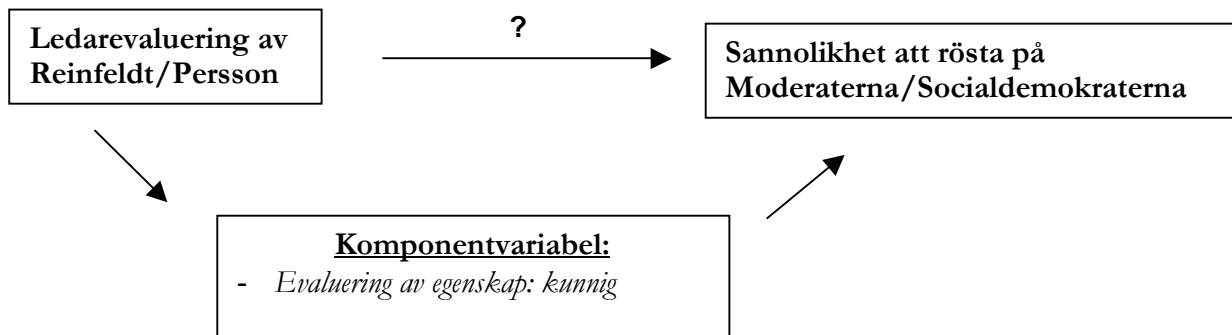
Kommentar: Regressionsmodell 3 genomförs med ledarevaluering av en politiker som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på ett visst parti som beroende variabel. Komponentvariabeln ska ses som en del av den oberoende variabeln och i denna modell är evaluering av egenskapen pålitlig denna komponent. Regressionsmodellen kommer att användas dels på Reinfeldt och Moderaterna, dels på Persson och Socialdemokraterna.

7.1.4 Regressionsmodell 4

Kommentar: Regressionsmodell 4 genomförs med ledarevaluering av en politiker som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på ett visst parti som beroende variabel. Komponentvariabeln ska ses som en del av den oberoende variabeln och i denna modell är evaluering av egenskapen inspirerande denna komponent. Regressionsmodellen kommer att användas dels på Reinfeldt och Moderaterna, dels på Persson och Socialdemokraterna.

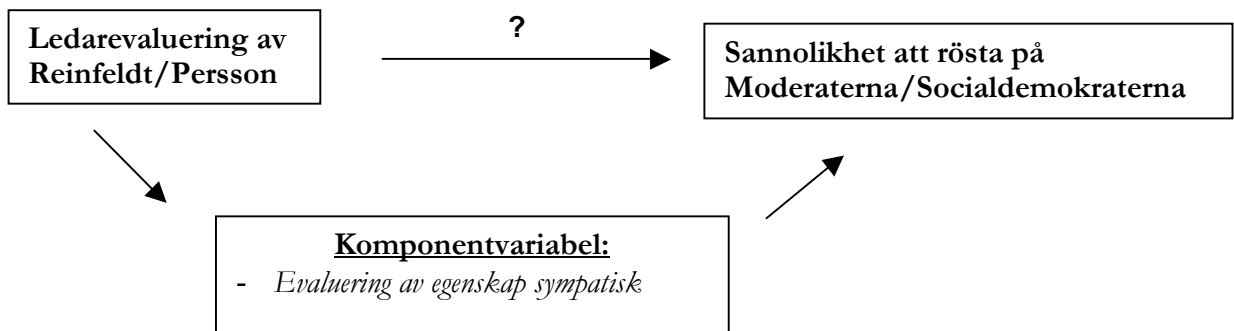
7.1.5 Regressionsmodell 5

Kommentar: Regressionsmodell 5 genomförs med ledarevaluering av en politiker som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på ett visst parti som beroende variabel. Komponentvariabeln ska ses som en del av den oberoende variabeln och i denna modell är evaluering av egenskapen kunnig denna komponent.

Regressionsmodellen kommer att användas dels på Reinfeldt och Moderaterna, dels på Persson och Socialdemokraterna.

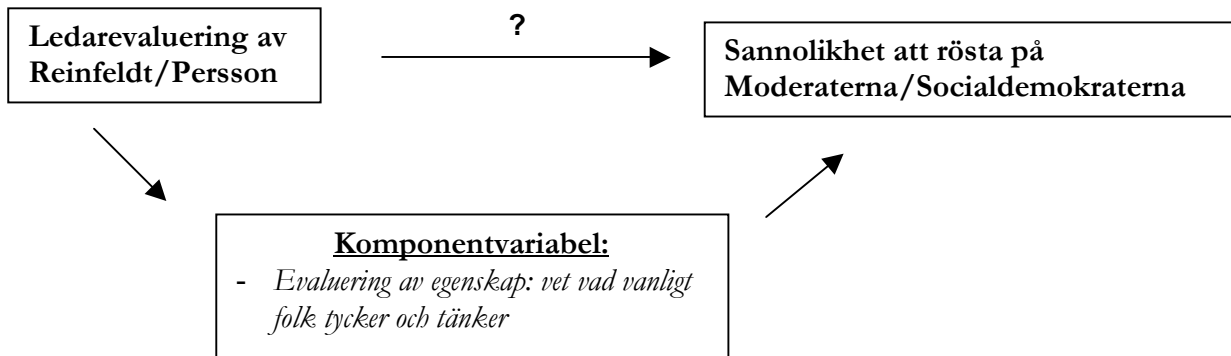
7.1.6 Regressionsmodell 6

Kommentar: Regressionsmodell 6 genomförs med ledarevaluering av en politiker som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på ett visst parti som beroende variabel. Komponentvariabeln ska ses som en del av den oberoende variabeln och i denna modell är evaluering av egenskapen sympatisk denna komponent.

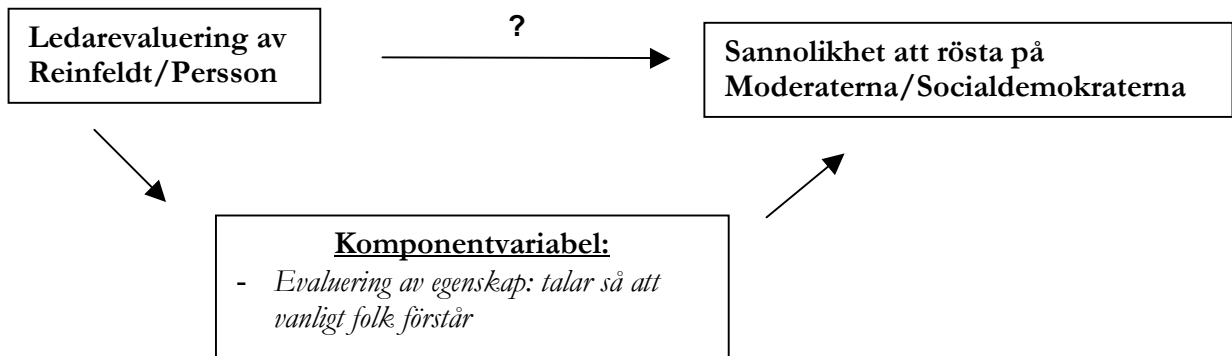
Regressionsmodellen kommer att användas dels på Reinfeldt och Moderaterna, dels på Persson och Socialdemokraterna.

7.1.7 Regressionsmodell 7

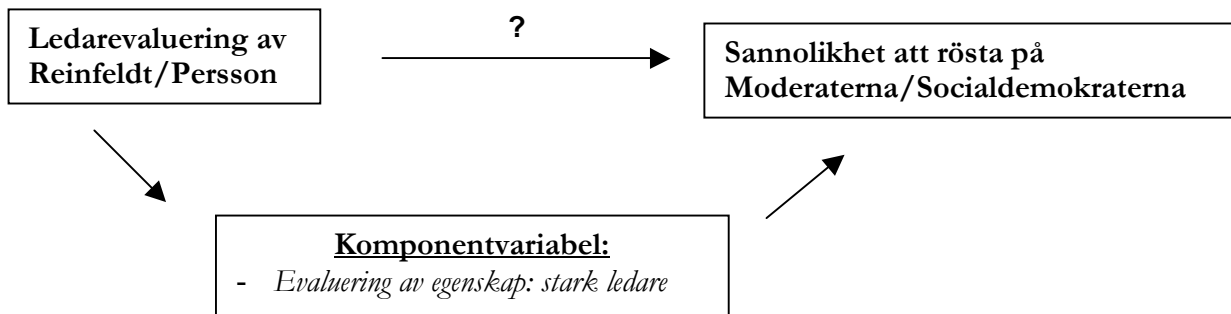
Kommentar: Regressionsmodell 7 genomförs med ledarevaluering av en politiker som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på ett visst parti som beroende variabel. Komponentvariabeln ska ses som en del av den oberoende variabeln och i denna modell är evaluering av egenskapen att veta vad folk tycker och tänker denna komponent. Regressionsmodellen kommer att användas dels på Reinfeldt och Moderaterna, dels på Persson och Socialdemokraterna.

7.1.8 Regressionsmodell 8

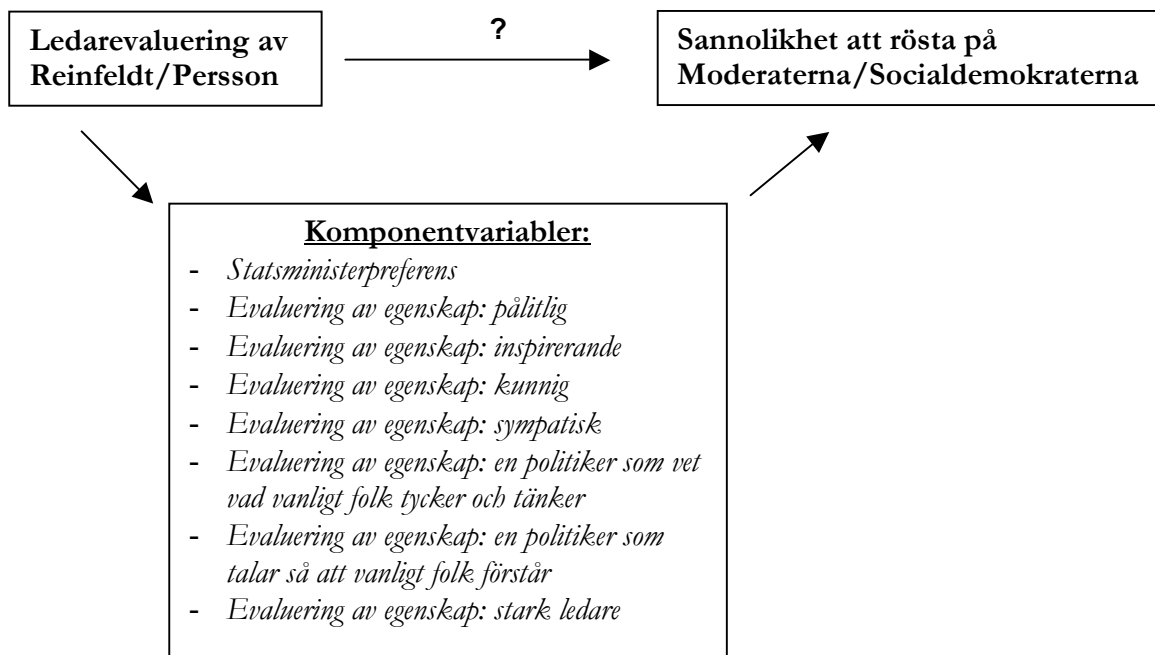
Kommentar: Regressionsmodell 8 genomförs med ledarevaluering av en politiker som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på ett visst parti som beroende variabel. Komponentvariabeln ska ses som en del av den oberoende variabeln och i denna modell är evaluering av egenskapen att talar så att vanligt folk förstår och tänker denna komponent. Regressionsmodellen kommer att användas dels på Reinfeldt och Moderaterna, dels på Persson och Socialdemokraterna.

7.1.9 Regressionsmodell 9

Kommentar: Regressionsmodell 9 genomförs med ledarevaluering av en politiker som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på ett visst parti som beroende variabel. Komponentvariabeln ska ses som en del av den oberoende variabeln och i denna modell är evaluering av egenskap stark ledare denna komponent. Regressionsmodellen kommer att användas dels på Reinfeldt och Moderaterna, dels på Persson och Socialdemokraterna.

7.1.10 Regressionsmodell 10

Kommentar: Regressionsmodell 10 genomförs med ledarevaluering av en politiker som oberoende variabel och sannolikhet att rösta på ett visst parti som beroende variabel. Komponentvariablerna ska ses som delar av den oberoende variabeln och i denna modell är statsministerpreferens samt egenskaperna; pålitlig, inspirerande, kunnig, sympatisk, en politiker som vet vad vanligt folk tycker och tänker, en politiker som talar så att vanligt folk förstår samt stark ledare dessa komponenter. Regressionsmodellen kommer att användas dels på Reinfeldt och Moderaterna, dels på Persson och Socialdemokraterna.